

Okuma Kültürü Edindirme Sürecine Yönelik Bir Eylem Araştırması

An Action Research Study on the Process of Acquiring Reading Culture

İzzet ŞEREF*^{ID} ve Mustafa ŞAHİN**^{ID}

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı, araştırmacılar tarafından planlanan okuma grubu temelli okuma etkinliklerinin lise öğrencilerinin okuma kültürü edinme, okuma beceri ve alışkanlıklarını geliştirme süreçlerine olan etkilerini ortaya koymaktır.

Yöntem: Çalışma, eylem araştırması yaklaşımına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın verileri, Niksar İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Danişmet Gazi Anadolu Lisesinde öğrenim gören, amaçlı örnekleme tekniğiyle seçilen dokuz 11. sınıf öğrencisinden alınmıştır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme ve gözlem formları aracılığıyla elde edilmiştir. Görüşmelerle ulaşılan verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Gözlem verileri ise t testi ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin okuma performanslarında son hafta puanları lehine anlamlı bir farklılık olduğu, etkinliklerin gelişimlerine katkıda bulunduğu, kitap okuma alışkanlığı edindirdiği, daha nitelikli okumalar sağladığı, kitaba yönelik algılarını olumlu yönde etkilediği gözlenmiştir.

Sonuç: Öğrencilerin okuma beceri ve alışkanlıklarının anlamlı bir biçimde geliştiği belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin, gerçekleştirilen okuma etkinliklerinin okuma becerilerine katkıda bulunduğunu, yapılan uygulamanın tüm okullarda yürütülebileceğini düşündükleri ortaya konulmuştur.

Özgünlük: Araştırma, okuma kültürü edindirme sürecine yönelik bir tasarım sunduğu ve bu sürecin etkilerine ilişkin deneysel verileri, uygulayıcı gözlemlerini ve öğrenci görüşlerini ortaya koyduğu için özgündür.

Anahtar Sözcükler: Okuma kültürü; okuma alışkanlığı; okuma becerisi; eylem araştırması.

* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sivas, Türkiye. E-posta: izzetseref@cumhuriyet.edu.tr

Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Sivas, Turkey. E-mail: izzetseref@cumhuriyet.edu.tr

** Niksar Danişmet Gazi Anadolu Lisesi, Tokat, Türkiye. E-posta: tdemsahin@hotmail.com

Niksar Danişmet Gazi Anadolu High School, Tokat, Turkey. E-mail: tdemsahin@hotmail.com

Gönderim Tarihi –Received: 10.12.2021

Kabul Tarihi – Accepted: 20.03.2022

Erken Erişim Tarihi – Early Acces: 28.04.2022

Yayınlanma Tarihi – Published: 30.06.2022

Abstract

Purpose: The study reveals the effects of group-based reading activities planned by the researchers on the process of acquiring reading culture and developing reading skills and habits of high school students.

Method: The study is action research. The data were obtained from nine 11th grade students selected by purposive sampling technique, studying in Danişment Gazi Anatolian High School affiliated to Nıksar District Directorate of National Education. The data were collected via interview and observation forms developed by the researchers. The descriptive analysis technique was used to analyze the data collected via interview forms. Observational data were analyzed with the t-test.

Findings: The findings show that there is a significant difference in the students' reading performance in favor of their final week scores. The activities contribute to student development, help them develop a reading habit and read more effectively, and positively affect their perception of the book.

Implications: According to the results, the students' reading skills and habits improved significantly. In addition, they think that the reading activities contribute to their reading skills and that the practice can be carried out in all schools.

Originality: The study is original as it provides a design for the process of acquiring reading culture and reveals empirical data, practitioner observations, and student views on the effects of this process.

Keywords: Reading culture; reading habit; reading skill; action research.

Giriş

Her geçen gün, okuma veya okuma kültürünün birey ve toplumlar için vazgeçilemez birer değişim ve gelişim alanları olduğu ve bu değişim ve gelişim alanlarının ihmal edilemeyecek düzeyde önem arz ettiği daha iyi anlaşılmaktadır. Okuma kültürü temelinde, öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma ve öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik olan bu çalışma da söz konusu alanlara yönelik bir eylem araştırması niteliği taşımaktadır.

Kişinin içinde yetiştiği toplumun ve kültürün bir yansıması olmasında ve aynı zamanda benliğini oluşturmasında aile, okul ve çevreden sonra en etkili unsur okumadır (Geçgel ve Burgul, 2009, s. 342). Ayrıca okuma, bireyin zamanını nitelikli geçirmesine, kendini daha iyi anlatabilmesine, dil bilgisi yeterliliğini artırmasına, güncel ve yeni bilgilerle donanmasına olanak tanıyan, eğitim öğretim süreçlerine doğrudan katkı sunan bir etkinliktir (Kahyaoğlu, 2011). Türkiye’de okuma alışkanlığı okuma yazma süreciyle birlikte eğitim kurumlarında edindirilmeye çalışılmaktadır. Ancak çoğu öğrenci okuma etkinliğini, dil ve edebiyat derslerinde gerekli olan bir eylem olarak görmekte ve okumanın yaşantımız içindeki yerinin ne olduğunun farkına varamamaktadır.

Kitap ve kitap okuma etkinliklerinin bireyler üzerinde önem arz eden bir etkisinin olduğu, gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır. Bahsi geçen bireyler içerisinde eğitilme ve yetiştirilme aşamasında olan öğrenciler için de hiç şüphe yok ki kitaba yönelik her tür faaliyet hem oldukça gerekli hem de ihmalleri, telafisi mümkün olmayan yaralar açacak düzeyde tehlikelidir. Kitap okuma ve etkinlikleri, öğrencilerin tüm gelişimsel becerilerinin

iyileşmesine katkıda bulunur (Tanju, 2010), yaşamını sürdürdüğü çevreyi doğru bir biçimde algılamasına yardımcı olur. Fakat öğrencilerin kitap okumaya ihtiyaç duyması ve sevmeleri gerekmektedir. Öğrencilerin kitap okumayı niçin sevmedikleri ile ilgili yapılan çalışma ve görüşmelerde; öğrenciler kitap okumama nedenlerini sıralarken kitap okumayı sıkıcı bulduklarını ve boş vakitlerini değerlendirmek için internet, televizyon gibi etkinlikleri daha eğlenceli gördüklerini dile getirmişlerdir (Arıcı, 2008). Bu durum öğrencilerin okumayı zevkli bir süreç olarak görmediklerini ve okuma etkinliklerinin keyif verir bir nitelikte tasarlanmadığını ortaya koymaktadır.

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de kitap okumanın önemi üzerinde dikkatle durulmakta ve öğrencilere kitap okuma alışkanlığı kazandırılmaya çalışılmaktadır (Saracaloğlu, Yenice ve Karasakaloğlu, 2009). Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde de öğrenciden beklenen davranışlar içerisinde kitap okuma alışkanlığına sahip olması bir hedef ve kazanım olarak ayrıca belirtilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2014). Ancak yapılan araştırmalar neticesinde, hedeflenen okuma alışkanlığına yeterince sahip olmadığımız görülmektedir. Maalesef, kitap okumayla ilgili yapılan birçok ulusal araştırma, gençlerde ve yetişkinlerde kitap okuma sıklığının ülkemizde düşük olduğunu ve kitap okumaya karşı yeterince duyarlı davranılmadığını göstermektedir (Arslan, Çelik ve Çelik, 2009; Kuş ve Türkyılmaz, 2010). Benzer biçimde 2006 yılında 8 Eylül Temel Okur-Yazarlık Günü dolayısı ile Çocuk Vakfı tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre Türkiye’de gençlerin yüzde 70’i hiç okumamakta, düzenli kitap okuma alışkanlığı ise binde bir oranındadır (Çocuk Vakfı, 2006).

Okuma kültürü; okuma davranışı, uygulamaları, inançları, algısı ve bilgisi gibi kavramlar ekseninde değerlendirilmektedir (Behrman, 2004, s. 24). Bir başka anlatımla “yazılı, kültür ürünlerinin dünyasıyla tanışmış; tanıştığı bu dünyanın kendine sunduğu iletileri paylaşma, sına, sorgulama yeterliliğine ulaşmış; bunların sunduğu olanaklarla yaşamayı alışkanlık hâline getirmiş bireylerin edinmiş olduğu davranışlar bütünü” olarak tanımlanmaktadır (Sever, 2011, s. 22’den akt. Karadeniz ve Yılmaz, 2017). Türkiye’de okuma kültürü ve haritaları üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Örneğin Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Türkiye’deki okur profili ve eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla 2011 yılında Türkiye Okuma Kültürü Haritası Projesi hazırlanmıştır. 6212 kişi ile yapılan araştırmada, kitabın rastgele seçilip düzensiz okunduğu (%45,3), yılda ortalama 7,2 kitap okunduğu, bilinçli bir araştırma neticesinde değil de tavsiye üzerine kitap okunduğu (%61,5), düzenli olarak izlenen bir yazarın olmadığı (%84,2), kitap seçiminde yayınevi tercihinin yapılmadığı (%90,2), halk kütüphanelerinin varlığının bilinmediği (%77), genellikle halk kütüphanelerinden yararlanma ihtiyacının duyulmadığı, evlerde ders kitapları dışında sahip olunan kitap sayısının düşük olduğu, okuma yerine genellikle arkadaşlar ve ailelerle zaman geçirildiği ve televizyon izlendiği vb. bulgulara ulaşılmıştır (“Kültür ve Turizm Bakanlığı”, 2011). İleri (2017), okuma kültürü ve okul kütüphaneleri raporu başlıklı araştırmasında okul kütüphanelerinin genel görünümünü yorumlamıştır.

Belirtilen çalışmaların haricinde okuma kültürü üzerine yapılan daha birçok genel veya özel araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalar incelendiğinde okuma kültürü edindirme

sürecine Türkçe öğretmenlerinin etkisi (Ünlü, 2019), referans okuma listesi oluşturma (Karagöz, 2017), öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri konusundaki ihtiyaçlar (Polat, 2019), öğretmenlerin ve önerdikleri kitapların söylemleri (Başoğul, 2018), çocuk kitaplarının okuma kültüründeki yeri (Bulut, 2018), okuma kültürü edindirme izlencesi (İnce Samur, 2014), okuma kültürü sürecini etkileyen etmenler (Körkuyu, 2014), öğretmen ve öğretmen adaylarının okuma kültürü düzeyleri ve bunu yordayan değişkenler (Altunkaya ve Doğar, 2018; Ayyıldız, Bozkurt ve Canlı, 2006; Sever, Karagül ve Doğan Güldenöğlü, 2017; Baki ve Gökçe, 2020; Kuşdemir, Bulut ve Uzun, 2020), okuma kültürü edindirme bakımından Türkçe ders kitapları (Karadağ, 2013; Saltık, 2018), okuma kültürü edinememe nedenleri (Çıldır ve Ergün, 2021), okuma kültürü ve okumaya güdülenme arasındaki ilişki (Telli, 2021), kitaplık/kütüphane kullanımının okuma kültürünü nasıl etkilediği (Altunbay ve Uslu Üstten, 2020), öğretim programlarında okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının nasıl ele alındığı (Dengiz ve Yılmaz, 2007) gibi konu ve konu başlıkları üzerinde durulduğu görülmektedir.

Yukarıda değinildiği üzere Türkiye'nin okuma kültürüne yönelik yapılan araştırma ve incelemeler neticesinde hem ülke içinde hem de ülke dışında Türkiye'de kitap okuma kültürü ve alışkanlığı ile ilgili tutumun genel olarak olumsuz olduğu ve az kitap okunduğuna dair bir algının bulunduğu anlaşılmaktadır. Okuma kültürü ile ilgili genel anlamda her ne kadar olumsuz algı bulunsa da kitap ve kitap okumaya karşı Türkiye'de olumlu bir tutum olduğunu gösteren çalışmaların da bulunduğunu belirtmek objektif ve sağlıklı bir çalışmanın ortaya çıkmasına olanak tanıyacaktır (Batur, Gülveren ve Bek, 2010; Gömleksiz, 2004). Türkiye'de 2019 yılında OKUYAY platformu tarafından yapılan son okuma kültürü araştırmasında da ulusal ölçekte okuma kültürünün iyileştiği söylenebilir. 2929 kişi ile yapılan araştırma verileri incelendiğinde Türkiye'de okuyanların sayısının %42,3, okuyabilirlerin sayısının %18,8, eskiden okuyanların sayısının %16,4, okumayanların sayısının ise %22,5 oranında olduğu görülmektedir. Aynı araştırmada 2008 verileri ile 2019 verilerinin karşılaştırması da yapılmış ve olumlu yönde gelişmeler olduğu gözlemlenmiştir. 2008 yılında "Son üç ayda kaç kitap okudunuz?" sorusuna %70 net bir şekilde kitap okumadığını belirtirken 2019'da yapılan araştırmada bu oranın %36'ya düştüğü bulgulanmıştır ("Okuyay Platformu", 2019). Olumlu tutumun varlığına dair az sayıda araştırma olsa da olumsuz algıyı ortadan kaldırmak, okuma kültürü oluşturmak ve kitap okuma alışkanlığı kazandırmak adına çeşitli kurum ve kuruluşlarca kitap okuma etkinlikleri tasarlanmakta ve yürütülmektedir. Böylelikle bireylere kitap okuma etkinlikleri yoluyla rol modellerden etkilenecek okuma alışkanlığı kazandırmak, okuma becerilerini geliştirmek ve okuma eylemini bireylerin gündelik bir yaşantısı hâline getirip içselleştirmelerini sağlamak amaçlanmaktadır.

"Okuma" kavramına yönelik literatür taraması yapıldığında Türkiye'de bireylerin okuma alışkanlıkları ve okuduğunu anlama becerilerinin istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu durumdan hareketle öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma ve öğrencilerin okuma becerilerini geliştirme amacıyla tasarlanan ve yürütülen etkinlik temelli birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. "Okuma" kavramı endekslili yapılan taramada YÖK Tez Merkezi'nde 1797 tez; DergiPark'ta 3743, TR Dizin'de 2480 makale kaydına rastlandığı ve bu çalışmalardan öğrencilerin okuma alışkanlığı ve becerilerine yönelik olanları incelendiğinde ise genellikle mevcut öğretim, yöntem ve tekniklerin (okuma çemberi,

aralıksız okuma, eleştirel okuma, etkileşimli sesli okuma, yankılı okuma, okuma stratejileri, kültürlerarası okuma, görev temelli okuma vb.) okuma alışkanlıklarına ve becerilerine etkisi ile öğretmen ve öğrenci görüşlerini içeren konu ve konu başlıklarından oluştuğu gözlemlenmiştir.

Tasarlanan ve yürütülen herhangi bir etkinliğin hedeflenen amaçlara ulaşip ulaşmadığı ancak bilimsel çalışmalar ışığında anlaşılabilir. Okuma etkinliklerine dair veri, görüş ve önerilerin elde edilmesi etkinliklerin eksikliklerinin giderilmesi ve sağlıklı yürütülmesi açısından önemlidir. Alanyazında yapılan inceleme sonucunda söz konusu çalışmalarda gönüllü öğrencilerden oluşturulan özel bir okuma grubu ile kitap okuma ve ardından belirlenen bir günde okunan kitabın sözlü veya yazılı bir şekilde değerlendirilmesi şeklinde bir etkinlik ve eylem araştırması içeren çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada, gönüllü öğrencilerden oluşturulan öğrenci okuma grubu ile öğrenci seviyelerine uygun olarak seçilen kitapların belirlenen günlerde sözlü veya yazılı bir şekilde değerlendirilmesi şeklinde yapılan programın, öğrencilerin okuma alışkanlıkları ve okuma becerilerine etkisi ele alınmıştır. Araştırma, okuma sürecini sosyal bir paylaşım temelinde ele aldığı, okumayı bazı tartışma tekniklerinin odağında bir düşünce üretim süreci olarak değerlendirdiği, anlamaktan öte anlatmanın temeline koyduğu için önemlidir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, bir eylem araştırmasıdır. Eylem araştırmalarında, araştırmaya konu olan birey, kurum veya topluluğun başlangıçtaki durumundan daha iyi ve daha gelişmiş bir duruma getirilmesi hedeflenir. Bu çerçevede eylem araştırması bir sosyal soruna çözüm getirerek olumsuz-rahatsız edici durumdan daha iyi bir duruma ulaşmaya; bireylerin kişisel ve mesleki gelişimlerini sağlamaya odaklanır. Bu araştırma türünde veri toplama ve analizi için sosyal bilimlerde kullanılan tüm nitel ve nicel yöntemler kullanılabilir (Balci, 2015, s. 49). Eylem araştırmasının bazı türleri vardır. Çalışmada uygulama/karşılıklı iş birliği/tartışma odaklı eylem araştırması kullanılmıştır. Bu tür araştırmalarda, “araştırmacı ve uygulayıcı bir araya gelerek uygulamada ortaya çıkan olası sorun alanlarını, bu sorunlara neden olan olası etmenleri ve olası müdahale yollarını saptarlar. Yaklaşım, uygulamayı geliştirmeye yönelik olduğundan “uygulama odaklı eylem araştırması” olarak da bilinir” (Norton, 2009, s. 53’ten akt. Beyhan, 2013, s. 74). Bu araştırmanın problemi, uygulayıcının ders içinde ve ders dışında öğrencilerin okuma beceri ve alışkanlıklarına ilişkin gözlemleri ve bu gözlemler temelinde yapılan tartışmalar doğrultusunda araştırmacının yönlendirmesi ile belirlenmiştir. Öğrencilerin okuma profillerinin geliştirilmesi amaçlı okuma grubu temelli okuma etkinliklerinin ne gibi sonuçlar vereceği sorgulanmıştır. Bu yönde tasarlanan süreç uygulayıcı tarafından gerçekleştirilmiş ve sonuçlar gözlenmiştir. Çalışma, lise öğrencilerinin okuma becerilerinde gözlemlenen sorunların çözümü doğrultusunda tasarlanan okuma etkinliklerinin uygulanmasına dayalı olduğu için eylem araştırmasıdır. Bu çerçevede araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Okuma grubu temelli okuma etkinlikleri, öğrencilerin okuma alışkanlıklarının ve okuma becerilerinin geliştirilmesinde anlamlı bir farklılık oluşturur mu?

2. Öğrencilerin araştırmacılar tarafından geliştirilen okuma grubu temelli okuma etkinlikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

Uygulama Süreci

Araştırmacı ve uygulayıcı tarafından yapılan toplantılarda lise öğrencilerinin okuma beceri ve alışkanlıklarının geliştirilebileceği bir süreç planlanmıştır. Bu kapsamda uygulayıcının görev yaptığı lisede 11. sınıfta öğrenim gören gönüllü öğrencilerden bir okuma grubu oluşturulmuştur. Öğrencilerle birlikte bir okuma listesi hazırlanmıştır. Her hafta bir kitap öğrenciler ve uygulayıcı tarafından okunmuştur. Programlanan bir günde okul kütüphanesinde okunan eserle ilgili tartışma ve değerlendirme toplantısı düzenlenmiştir. Bu toplantılarda öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeleri için geleneksel eser inceleme çalışmaları yerine eserde dikkatlerini çeken unsurlar tartışılmış, her türlü konunun önemle irdeleneceği ifade edilmiştir. Bu amaçla öğrencilerden kitapları okurken konuşmayı istedikleri bölümlerle ilgili notlar çıkarmaları istenmiştir. Toplantı sırasında öncelikle her öğrenciye söz verilmiş, daha sonra genel değerlendirmelere geçilmiştir. Bu sırada uygulayıcı daha çok yönlendirici rolünü üstlenmiş ve öğrencilerin okuma kazanımlarını edinme süreçlerini gözlemlemiştir. Beş hafta boyunca yapılan uygulamalar neticesinde öğrencilerin süreç hakkındaki görüşleri alınmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın çalışma grubunu, amaçlı örnekleme tekniğiyle belirlenen 2019-2020 eğitim öğretim yılında Nıksar İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Danışman Gazi Anadolu Lisesinde öğrenim gören dokuz 11. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme tekniğinde araştırmacı kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullanır ve araştırmanın amacına en uygun olanları örnekleme alır. Dolayısıyla bu yaklaşımda evrendeki her tabaka için bir kota konulmaz ancak her önüne gelen de örnekleme alınmaz (Balcı, 2015, s. 104).

Veri Toplama Aracı ve Araştırmacıların Rolü

Eylem araştırmasında, daha geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşmada mümkünse birbirini tamamlayacak veri toplama yöntemlerinin birlikte kullanılması, veri toplamada zenginleştirme olarak da bilinen çeşitlemenin (triangulation) sağlanması daha uygun olacaktır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014, s. 259). Bu gerekleyle çalışmanın verileri görüşme ve gözlemlerle elde edilmiştir. Görüşmeler için “Okuma Grubu Etkinlikleri ile İlgili Öğrenci Görüşlerini Belirleme Formu” ve gözlem için ise “Öğrencilerin Elde Ettiği Kazanımları Belirleme Formu” geliştirilmiştir. Görüşme formu, yedi açık uçlu sorudan oluşmuştur. Formun kapsam geçerliğini sağlamak için öncelikle okuma alanında uzman iki araştırmacının görüşlerine başvurulmuş, uzmanların geri bildirimleri doğrultusunda form güncellenmiştir. Daha sonra formun güvenilirliğini test etmek amacıyla bir öğrenciyle pilot görüşme yapılmış, güç anlaşılan sorular değiştirilmiştir. Gözlem formunda ise 25 madde yer almaktadır. Bu form, “Evet, Hayır ve Kısmen” şeklinde hazırlanmıştır. Konuyla ilgili alanyazın taraması yapılmış, kitap okuma kazanımlarına yönelik sorular ve maddeler oluşturulmuştur. Hazırlanan formdaki soruların tutarlı ve amacına uygun olup olmadığını anlamak için dil eğitimi ve eğitim bilimleri alanlarında uzmanların görüşleri alınmıştır. Uzmanların geri bildirimleri doğrultusunda form güncellenmiştir.

Yapılandırılmış görüşme ile edilen veriler, betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Yazılı olan veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve hem uygulayıcı hem de araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. İki incelemecinin yaptıkları analizlerin tutarlılığını belirlemek için Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülünden $[Görüş\ birliği/(Görüş\ birliği+Görüş\ ayrılığı) \times 100]$ yararlanılmış, değerlendirmeciler arası uyumun %87,6 olduğu anlaşılmıştır. Bu bulgu verilerin tutarlı kodlandığını göstermektedir. Daha sonra ulaşılan bulgular ve frekansları tablolar hâlinde sunulmuştur.

Gözlem verileri beş hafta devam eden ve her hafta yapılan gözlemlerin ölçeğe işlenmesiyle elde edilmiştir. Uygulayıcının gerçekleştirdiği gözlemlere ek olarak araştırmacı da bir katılımcı olarak sürece dâhil olmuş ve gözlemler yapmıştır, böylelikle çalışmanın iç geçerliliği artırılmaya çalışılmıştır. Her öğrenciye ait haftalık yapılan gözlemlere ilişkin veriler forma işlenmiştir. Öğrencinin ilgili kazanımı hangi düzeyde gerçekleştirdiği puanlanmıştır. Her öğrencinin ilk hafta ve son haftadaki kazanımları edinme düzeyini gösteren puanların anlamlı olarak değişim gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır. Bu çalışmadaki araştırmacı ve uygulayıcının rolü konuyla ilgili ön çalışma yapmak, uygulama sürecini planlamak, verileri toplamak, verileri analiz etmek ve sonuçları raporlaştırmaktır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde ulaşılan bulgular sunulmuştur. Bu amaçla öncelikle uygulayıcı tarafından yapılan gözlem verileri doğrultusunda öğrencilerin okuma beceri ve alışkanlıklarının uygulamanın ilk haftasında ve son haftasındaki düzeyi arasında anlamlı fark olup olmadığına ilişkin veriler paylaşılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1

Öğrencilerin Okuma Kazanımlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Öğrenci	Hafta	$\bar{X}$	ss	t	p<0,05
Öğrenci 1 (Ö ₁)	İlk Hafta	2,44	,506	,3,464	,002
	Son Hafta	2,84	,472		
Öğrenci 2 (Ö ₂)	İlk Hafta	2,28	,541	-3,361	,003
	Son Hafta	2,76	,522		
Öğrenci 3 (Ö ₃)	İlk Hafta	2,28	,541	-3,934	,001
	Son Hafta	2,84	,472		
Öğrenci 4 (Ö ₄)	İlk Hafta	1,84	,687	-4,575	,000
	Son Hafta	2,60	,577		
Öğrenci 5 (Ö ₅)	İlk Hafta	1,76	,579	-6,725	,000
	Son Hafta	2,60	,500		
Öğrenci 6 (Ö ₆)	İlk Hafta	1,84	,472	-5,527	,000
	Son Hafta	2,40	,500		
Öğrenci 7 (Ö ₇)	İlk Hafta	1,56	,711	-6,263	,000
	Son Hafta	2,64	,568		
Öğrenci 8 (Ö ₈)	İlk Hafta	1,36	,568	-6,725	,000
	Son Hafta	2,20	,500		
Öğrenci 9 (Ö ₉)	İlk Hafta	1,72	,613	-6,532	,000
	Son Hafta	2,68	,476		

Tablo 1'de okuma grubundaki öğrencilerin uygulamanın ilk hafta ve son haftasında gözlem formundan aldıkları puanların ortalamaları ve bu iki değer arasındaki farkın anlamlılığına ilişkin veriler yer almaktadır. Buna göre ilk hafta puanları ile son hafta puanları

karşılaştırıldığında öğrencilerin okuma performanslarında son hafta puanları lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu veriler, öğrencilerin okuma becerilerinin geliştiğini ortaya koymaktadır. İlerleyen bölümde bu durumun gerçekte öğrenciler tarafından nasıl değerlendirildiğini belirlemek amacıyla yapılan görüşmelere dair bulgular yer almaktadır. Tablo 2’de etkinliklerin öğrenci gelişimine (temel dil becerileri, eleştirel düşünme yeteneği, anlama becerileri, okuma alışkanlığı, sosyal beceriler, akademik başarı vb.) katkıda bulunup bulunmadığı konusundaki öğrenci görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 2

Öğrencilerin “Etkinlikler gelişimimize (temel dil becerileri, eleştirel düşünme yeteneği, anlama becerileri, okuma alışkanlığı, sosyal beceriler, akademik başarı vb.) katkıda bulunuyor mu?” Sorusu ile İlgili Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Okuma etkinliklerinin gelişimime katkıda bulunduğunu düşünüyorum.	6
Düzenli bir kitap okuma alışkanlığı edinmemi sağladı.	5
Kendimi ifade etme ve anlatma becerilerimi geliştirdi.	4
Okuma ve okuduğumu anlama becerilerimi geliştirdi.	4
Olaylara ve durumlara farklı bakış açılarıyla bakabilmeme katkıda bulundu.	3
Okuma grubu ile heyecanımı yenmeyi başardım.	2
Okuyacağım yeni kitapları doğru bir şekilde belirleme imkânı sundu.	2
Sosyal becerilerimi geliştirdi.	2
Kitaplara karşı ön yargılarımı kırıp her kitabın güzel bir tarafının olabileceğini anlamama yardımcı oldu.	1
Eleştirel düşünme yeteneğimi geliştirdiğini düşünüyorum.	1
Akademik başarıyı olumlu yönde etkiledi.	1

Tablo 2’ye bakıldığında etkinliklere katılan öğrencilerin; 6’sının etkinliklerin gelişimlerine katkıda bulunduğu, 5’ine düzenli bir kitap okuma alışkanlığı edindirdiği, 4’ünün kendini ifade etme ve anlatma becerilerini geliştirdiği, 4’ünün okuma ve okuduğunu anlama yeteneklerinin gelişimini olumlu yönde etkilediği, 3’ünün olaylara ve durumlara farklı bakış açılarıyla bakmalarını sağladığı, 2’sinin heyecanlarını yenmelerine yardımcı olduğu, 2’sine okuyacağı yeni kitapları doğru bir şekilde belirleme imkânı sunduğu, 2’sinin sosyal becerilerini geliştirdiği, 1’inin kitaplara karşı ön yargılarını kırmasına olanak sağladığı, 1’inin eleştirel düşünme yeteneğini gelişmesine katkıda bulunduğu, 1’inin ise akademik başarısını olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Okuma ve değerlendirme için tercih edilen kitapların öğrencilerin seviyelerine uygun ve hedeflenen becerileri kazandırmada yeterli olup olmadığı hakkındaki öğrenci görüşlerine Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3

Öğrencilerin “Okuma ve değerlendirme için tercih edilen kitaplar seviyenize uygun mu ve hedeflenen becerileri kazandırmada yeterli mi?” Sorusu ile İlgili Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Tercih edilen kitaplar seviyelerimize uygundur.	8
Hedeflenen becerileri kazandırmada yeterlidir.	5
Bir kitabın vermek istediği mesajı daha kolay anlayabilmeme katkıda bulundu.	2
Tercih edilen bazı kitapları okurken sıkıldığımı fark ettim.	2
Tercih edilen bazı kitapların hayatıma yön verdiğini düşünüyorum.	1
Edebî eserlerin, Türk ve dünya klasiklerinin tercih edilmesi gelişimimi olumlu yönde etkiliyor.	1
Tercih edilen bazı kitapların konusu tam olarak anlayamadım.	1

Tablo 3 incelendiğinde okuma ve değerlendirme için tercih edilen kitaplarla ilgili görüşlerden 8'inin tercih edilen kitapların seviyelere uygun seçildiği, 5'nin hedeflenen becerileri kazandırmada yeterli olduğu, 2'sinin bir kitabın vermek istediği mesajın daha kolay anlaşılmasına katkıda bulunduğu, 2'sinin tercih edilen bazı kitapların okunurken sıkıldığı, 1'inin okunup değerlendirilen bazı kitapların hayata yön verdiği, 1'inin edebî eserlerin veya Türk ve dünya klasiklerinin tercih edilmesinin gelişimi olumlu yönde etkilediği, 1'nin de seçilen bazı eserlerin konularının tam anlaşamadığı yönünde olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin kitap okuma grubu ile kitap okuyup değerlendirmenin diğer okumalardan bir farkı olup olmadığı var ise hangi yönde (olumlu, olumsuz, farkı yok vb.) ve nasıl bir farklılık olduğu hususundaki görüşleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Öğrencilerin "Kitap okuma grubu ile kitap okuyup değerlendirmenin diğer okumalarınızdan bir farkı var mı? Varsa hangi yönde (olumlu, olumsuz, farkı yok vb.) ve nasıl bir farklılık olduğunu açıklayınız." Sorusu ile İlgili Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Kitap okuma grubu ile kitap okuyup değerlendirmenin diğer okumalarımından farkı var ve daha yararlı olduğunu düşünüyorum.	9
Değerlendirmeleri dinlemek farklı bakış açıları kazandırdığından daha nitelikli bir okuma gerçekleştirmiş oluyoruz.	8
Bir kitabı nasıl okumamız ve değerlendirmemiz gerektiğini daha iyi kavradım.	1
Tanıdığım ve sevdiğim kimselerle kitap okuyup değerlendirmek beni mutlu ediyor.	1
Eleştirel okuma becerilerimi geliştirdi.	1
Anlama ve anlatma becerilerimi geliştirmemi sağladı.	1
Yazma becerilerimi olumlu yönde etkiledi.	1

Tablo 4'e göre etkinlikler kapsamında yapılan okuma ve değerlendirmelerin diğer okumalardan farklı ve daha yararlı olduğunu düşünenlerin sayısı 9, değerlendirmeleri dinlemenin farklı bakış açıları kazandırdığı ve daha nitelikli okuma sağladığı görüşünde olanların sayısı 8, bir kitabın nasıl okunması ve değerlendirilmesi gerektiğini daha iyi kavratıldığını düşünenlerin sayısı 1, insanın tanıdığı ve sevdiği kimselerle kitap okuyup değerlendirmenin insanı mutlu ettiğini düşünenlerin sayısı 1, eleştirel okuma becerilerini geliştirdiği kanaatine sahip olanların sayısı 1, anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeyi sağladığı fikrinde olanların sayısı 1, yazma becerilerini olumlu yönde etkilediği görüşünde olanların sayısının ise 1 olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 5'te yapılan okuma etkinliklerinin (kitap değerlendirme, günlük yapılan okuma saati vb.) sağlıklı yürütülüp yürütülmediği yönündeki öğrenci görüşleri değerlendirilmiştir.

Tablo 5

Öğrencilerin "Yapılan okuma etkinlikleri (kitap değerlendirme, okullarda günlük yapılan okuma saati vb.) sürecinin sağlıklı yürütüldüğünü düşünüyor musunuz?" Sorusu ile İlgili Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Okullarda günlük olarak yapılan okuma saati sağlıklı yürütülmemektedir.	7
Okuma etkinliklerinin sağlıklı yürütüldüğünü düşünüyorum.	3
Kitap değerlendirmeleri sağlıklı yürütülmekte ve verimli geçmektedir.	3
Günlük olarak yapılan okuma saati uygulamasının ders yoğunluğundan kaynaklanan yorgunluk ve stresi azalttığını ve beni dinlendirdiğini düşünüyorum.	1

Tablo 5 değerlendirildiğinde öğrencilerden 7'si okullarda günlük olarak yapılan okuma saatinin sağlıklı yürütülmediği yönünde olumsuz görüş belirtirken üçü okuma grubu odaklı gerçekleştirilen okuma etkinliklerinin sağlıklı yürütüldüğünü, üçü kitap değerlendirmelerinin sağlıklı yürütüldüğünü ve verimli geçtiğini, biri günlük olarak yapılan okuma saati uygulamasının ders yoğunluğundan kaynaklanan yorgunluk ve stresi azalttığını ve kendisini dinlendirdiğini düşünmektedir.

Öğrencilerin yapılan kitap okuma ve değerlendirmelerin, kitaba yönelik algılarını olumlu yönde etkileyip etkilemediğiyle ilgili görüşlerine Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6

Öğrencilerin “Yapılan kitap okuma ve değerlendirmelerin sizin ve arkadaşlarınızın kitaba yönelik algılarınızı olumlu yönde etkilediğini düşünüyor musunuz?” Sorusu ile İlgili Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Kitap okuma ve değerlendirmeler, kitaba yönelik algılarımızı olumlu yönde etkiledi.	9
Kitap okuma ve değerlendirmeler, okuma hızımı artırdı.	1
Kitap okuma ve değerlendirmeler, anlama becerilerimi geliştirdi.	1
Bazı arkadaşlarımın ilgisiz kaldığını düşünüyorum.	1
Nitelikli eserler seçip okumamda bana yardımcı oldu.	1

Kitap okuma ve değerlendirmelerle ilgili Tablo 6'da belirtilen öğrenci görüşlerinden; 9'unun kitaba yönelik algıları olumlu yönde etkilediği, 1'nin okuma hızının artmasına katkı sağladığı, 1'inin anlama becerilerini geliştirdiği, 1'inin nitelikli eserlerin seçiminde yardımcı olduğu, 1'inin ise bir olumsuz ifade içerdiği ve bazı öğrencilerin etkinliğe ilgisiz kaldığı yönünde olduğu tespit edilmiştir.

Kitap değerlendirmelerine diğer arkadaşlarının da katılmaları hususunda tavsiyede bulunup bulunmadığına yönelik öğrenci görüşleri Tablo 7'de belirtilmiştir.

Tablo 7

Öğrencilerin “Diğer arkadaşlarınızın kitap değerlendirmelerine katılmalarını tavsiye eder misiniz?” Sorusu ile İlgili Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Diğer arkadaşlarımın kitap değerlendirmelerine katılmalarını tavsiye ediyorum.	8
İnsan kendisini okuma grubuna ait hissediyor ve bir nevi insanın yeni bir ailesi oluyor.	1
Böyle bir ortam ve fırsatın bir daha karşılarına çıkmayacağını düşünüyorum.	1
Sosyal becerileri gelişmemiş olanların özellikle katılmalarını istiyorum.	1

Tablo 7'deki öğrencilerin görüşleri dikkate alındığında öğrencilerden; 8'inin arkadaşlarına kitap değerlendirmelerine katılmalarını tavsiye ettiği, birinin etkinlik sayesinde insanın kendisini okuma grubuna ait hissettiği ve okuma grubunun bir nevi insanın yeni bir ailesi hâline geldiği, birinin böyle bir ortam ve fırsatın bir daha karşılarına çıkmayacağı, birinin de sosyal becerileri gelişmemiş olanların özellikle katılmalarının gerektiği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Velilerin kitap okuma ve değerlendirme etkinlikleriyle ilgili görüşlerinin hangi yönde olduğuna dair öğrenci görüşleri Tablo 8'de ifade edilmiştir.

Tablo 8

Öğrencilerin “Velilerinizin katıldığınız kitap okuma ve değerlendirme etkinlikleriyle ilgili görüşleri hangi yöndedir (olumlu, olumsuz vb.) ?” Sorusu ile İlgili Görüşleri

Öğrenci Görüşleri	f
Velilerimin kitap okuma ve değerlendirme etkinliklerine yaklaşımı olumlu yöndedir.	7
Genellikle olumlu yönde düşünseler de akademik başarımın olumsuz yönde etkilendiğini düşündükleri de oluyor.	1
Etkinliğin başında katılmamı gereksiz görseler de bakış açıları zamanla olumlu yönde değişiklik gösterdi.	1

Tablo 8 incelendiğinde velilerin okuma grubu etkinliklerine yönelik görüşlerinin genellikle olumlu olduğu görülmektedir. Görüşler irdelendiğinde velilerin kitap okuma ve değerlendirme etkinliklerine yaklaşımının olumlu yönde olduğunu belirten öğrencilerin sayısının 7, akademik başarıyı olumsuz yönde etkilediğini düşünen veli sayısının bir, etkinliğin başında gereksiz görüp ardından fikri olumlu yönde değişen veli sayısının da bir olduğu anlaşılmaktadır.

Tartışma

Bilginin hızla değiştiği ve geliştiği bir çağa tanıklık ediyoruz. Böyle bir çağda yaşamını sürdüren bireylerin, bu değişim ve gelişime ayak uydurması bir zorunluluk hâlini almıştır. Bu durum, bireylerin çok yönlü gelişimlerini dikkate almalarını ve gelişimlerine katkıda bulunup istenilen alışkanlık ve becerileri en sağlıklı bir biçimde edinmelerini kaçınılmaz kılmıştır. Söz konusu bilgi, alışkanlık ve becerileri edindirmeye yönelik olan bu çalışma, toplumun birer bireyi olan gönüllü öğrencilerden oluşturulan öğrenci okuma grubu ile öğrenci seviyelerine uygun olarak seçilen kitapların belirlenen günlerde sözlü veya yazılı bir şekilde değerlendirilmesi, değerlendirilirken öğrencilerin gözlenmesi ve etkinlik sonunda öğrencilerle görüşülmesinin öğrencilerin okuma alışkanlıkları ve öğrenme becerilerine etkisini konu almaktadır.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen gözlemler neticesinde ulaşılan veriler, öğrencilerin okuma becerilerinde anlamlı bir gelişme olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu öğrenci okuma grubu ile yapılan etkinliklerin, öğrencilerin okuma alışkanlığı ve becerilerine etkisinin olumlu yönde olduğunu ve etkinliğin amacına ulaştığını göstermektedir. Bu durumun üzerinde uygulama sürecinin tamamında öğrencilerin aktif rol almaları, okunacak kitapları kendilerinin belirlemeleri, okudukları kitapları istedikleri bakış açısıyla değerlendirmeleri, uygulayıcının öğrencilerin yaptıkları değerlendirmelere anında geri bildirimde bulunması, okul kütüphanesinde öğrencilerin kendilerini rahat hissedebilecekleri bir ortamın oluşturulması çok etkili olmuştur. Öztürk (2020) İngiltere örneğinden hareketle okullarda öğrencilerin rahat bir şekilde kitap okuyabilecekleri alanların hazırlanmasını ve modern ya da klasik eserlerden seçim yapmalarına olanak tanıyarak kitap okuma ve tartışma için kulüpler kurulmasını hem okuma hem de konuşma becerilerinin geliştirilmesinde etkili olacağını ifade etmiştir. Bir başka araştırmada öğrencilerin yaşam boyu okurlar olabilmeleri için okulda kaynak ve olanaklarla buluşmaları ve ilgileri doğrultusunda okuma seçimleri yapabilmeleri gerektiği belirtilmiştir (Sanacore, 2000, s. 158'den akt. Çıldır ve Ergün, 2020, s. 615). Araştırmacıların bu değerlendirmeleri, çalışmanın sonuçlarıyla doğrulanmaktadır.

Okuma, kişinin dünyaya geldiği andan itibaren gelişerek gerçekleşen bir eylemdir. Bebeklik ve sonrasında erken çocukluk döneminde görsel okuma yoluyla çocuklar, içinde buldukları evreni tanımaya ve ona anlam vermeye çalışırlar. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin okudukları kitapları dinleyerek görsel metinlerle ilişkiler kurar ve hayal dünyalarında canlandırmalar yaparlar. Bu süreçte kitaplarla aralarında iyi bir okur profilinin temeli sayılabilecek özel bir bağ kurarlar. Bu bağ, onlara kitapların bilgi verici amacının dışında gerçekte eğlendirici ve estetik bir bakış açısı sunan yönünü tattırır. Okullarda bu bağın daha da güçlendirilmesi için öğrencileri kitapların bireyi büyüleyen, yetiştiren ve olağan dışı yaşam tecrübeleri sunan dünyasıyla buluşturacak etkinliklere yer verilmelidir. Bu nedenle çalışmada öğrencilerle kitaplar arasında ilişki kurmaya yönelik, her öğrencinin okuma sürecinin özel olduğu düşüncesinden hareketle herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir. Böylelikle her öğrenci okunan kitapla farklı ilişkiler kurmuş ve kendi bakış açılarına göre değerlendirme yaparak hem okuma sürecini hem de kitapları özümsemişlerdir. Bu durum gözlem ve görüşme verileriyle ortaya konulmuştur.

Öğrencilerin yapılan okuma etkinliklerinin gelişimlerine katkıda bulunduğunu, kitap okuma alışkanlığı edinmelerini sağladığını, kendilerini ifade etme ve okuduğunu anlama becerilerini geliştirdiğini düşündükleri belirlenmiştir. Okuma becerisinin, diğer dil becerilerini doğrudan etkilediği bilinmektedir. Bu durum, düzenli okuma süreciyle gerçekleşebilir. İyi bir okur, kendini yazılı ve sözlü olarak ifade etmede daha yetkin hisseder. Aynı zamanda okuduğu metinleri sıradan bakışın aksine farklı bir dikkatle değerlendirir ve olağandışı anlamlar üretebilir. Bunun gerçekleşmesi düz okuma ile mümkün değildir. Bu nedenle bu araştırma kapsamında yapılan uygulamalarda olduğu gibi metinler üzerinde üst düzey düşünme becerilerini kullanarak derinlikli okuma ve değerlendirme etkinlikleri yapılmalıdır.

Görüşme formunun başka bir sorusunda etkinlik için tercih edilen kitapların öğrencilerin seviyelerine uygun ve hedeflenen becerileri kazandırmada yeterli olup olmadığı sorgulanmıştır. Öğrenci görüşleri dikkate alındığında 17 öğrencinin soruya olumlu yönde cevap verdiği, 3 öğrencinin ise seçilen kitaplara yönelik olumsuz görüş belirttiği saptanmıştır. Her ne kadar olumlu görüşler çoğunlukta olsa da etkinlikten istenen düzeyde verim alınması için olumsuz görüşlerin de dikkate alınması gerekmektedir ve olumsuz görüşler dikkate alındığında, okuma ve değerlendirmeler için tercih edilen kitaplara daha çok özen gösterilmesi ve öğrenci seviyesine uygun olup olmadığının tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Çünkü okuma etkinliklerinin amacına ulaşması; etkinliklere ortam sağlayan metinlerin nitelikli, öğrenci seviyesine uygun, öğrencilerin ilgilerini çekecek içerikte olmasına bağlıdır. Bu nedenle kitapların seçiminde çok titiz davranılmalı, öğrencilerin görüşleri dikkate alınmalı, okunacak eserler metinsellik ölçütlerine sahip olmalıdır. Bu dikkatlerle belirlenen kitaplar ve metinler, okuma kültürü edindirmede verimli olabilir. Bu konuyla ilişkili olarak Saltık (2018) okuma kültürü edindirme sürecinde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliği hakkında öğretmen görüşlerini belirlediği çalışmada, bu açıdan metinlerin yeterli olmadığını belirlemiştir. Araştırmacı bu bulguya dayanarak ders kitaplarındaki metinlerin öğrencilerde estetik duyarlılık oluşumuna katkı sağlayacak, okumaya karşı istek uyandıracak şekilde olması gerektiğini vurgulamıştır.

Öğrenciler, okuma grubu ile yapılan okuma ve değerlendirmelerden alınan verimin diğer okumalardan elde edilen verimden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumu

okunan eserleri tartışma toplantılarında arkadaşlarının farklı bakış açılarından görme olanağı bulmaları ile açıklamışlardır. Bir öğrenci ise kitap okuma ve değerlendirme konusunda yeterli olmayışına değinmiş ve okuma grubu çalışmalarıyla bu eksikliğini giderdiği şeklinde değerlendirme yapmıştır. Okullardaki okuma anlama derslerinin amacı öğrencilere düzenli okuma becerisi kazandırmak olduğu kadar onların temel dil becerilerini desteklemek; eleştirel düşünme, problem çözme, analiz ve sentez yapma gibi üst düzey düşünme becerileri edindirmek, bu becerileri uygulayarak edinebilecekleri uygun ortamlar tasarlamak ve okumayı bir kültürel alan olarak sunmaktır. Bunun için ders içinde veya ders dışında öğrencilerin kendilerini özgür hissedebilecekleri, düşüncelerini yapılandırabilecekleri doğal okuma ortamlarına ihtiyaç vardır. Okuma süreçlerinden keyif almalarını sağlayacak sosyal faaliyetler (okuma kulübü, kitap değerlendirme toplantıları, kitap tanıtımı günleri vb.) hazırlanmalıdır. Ünlü (2019) de Türkçe öğretmenlerinin imza günleri, kitap günleri, söyleşiler gibi etkinliklerin öğrencilerin okuma kültürü edinmelerinde önemli olduğunu düşündüklerini ortaya koymuştur.

Katılımcılar, yapılan etkinliklerin kitaba yönelik algılarını olumlu yönde etkilediğini, okuma hızını artırdığını, anlama becerilerini geliştirdiğini, nitelikli eserler seçme konusunda faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Alan yazına bakıldığında kitaba yönelik algı hakkında farklı örneklerde çalışmalar yapılmıştır (Akbulut, Özdemir, ve Çıvğın, 2017; Bektaş, Okur ve Karadağ, 2014). Bu araştırmalarda algının hangi yönde ve düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ancak algının nasıl geliştirileceği üzerinde durulmamıştır. Okuma grubu temelli etkinliklerin gerçekleştirildiği bu çalışmada ise alan yazına, kitaba yönelik algının nasıl geliştirileceği ile ilgili etkinlik örnekleri sunulmuştur. Öğrenciler, söz konusu etkinliklerin kitaba ve okumaya dair algılarını iyileştirdiğini ifade ederek okullardaki okuma uygulamalarında ilgili sürecin takip edilebileceğini doğrulamışlardır. Ayrıca kitaba yönelik algının kitap ve okuma ile ilgili sığ ve temelsiz anlatımlarla değil de eserlerin saklı dünyalarını öğrencilerin hayal güçleriyle buluşturacak içerik ve planlamalarla geliştirilebileceği unutulmamalıdır.

Öğrenciler okuma grubunda gerçekleştirilen etkinliklere diğer arkadaşlarının katılımı konusunda olumlu görüşler sunmuşlardır. Bu sonuç öğrencilerin süreçten keyif aldıklarını, sürecin onlar adına verimli geçtiğini ortaya koymaktadır. Okuma zevkinin beklenen seviyeye çıkabilmesi için öğrencilerin kitabın farkına varmaları sağlanmalıdır. Bunu oluşturabilmek için öğrenciyi ilgisini çeken kitaplara yönlendirmek ve ders içinde/dışında kitaplarla özel vakitler geçirmeleri için ortam hazırlamak gerekir (Bektaş ve diğerleri, 2014). Ortamlar ise öğrencilerin gelişim ve okuma kültürü edinme evresindeki gereksinimine/ilgisine göre belirlenmelidir. Sağlıklı bir gelişim ve nitelikli bir okuma kültürü edindirme süreci için, hazırlanan ortamlar, seçilen uyaranlar ölçümlenmiş belirli özellikleri taşımak zorundadır. Uygun olmayan ortam ve uyaranlar bireyin okuma kültürü edinme sürecini olumsuz etkileyebilir (Körkuyu, 2014). Bu dikkatlerle tasarlanan ortamlar uygulamaya katılan öğrencilerin de ifade ettiği gibi kendilerinde sosyal bir grubun önemli bir paydaşı olduğu duygusu uyandıracak, iletişim becerilerini geliştirecek ve kitabı bu sürecin keyifli bir paylaşım alanı olarak görmelerine olanak tanıyarak okuma kültürü edinmelerini kolaylaştıracaktır.

Velilerin etkinlikler hakkında genel olarak olumlu değerlendirmelerde buldukları tespit edilmiştir. Etkinliklerin başlangıcında olumsuz fikre sahip olan velinin ilerleyen süreçte

görüşünün olumlu yönde değişiklik göstermesi, yürütülen etkinlikten verim alındığını göstermektedir. Akademik başarıyı olumsuz yönde etkileyeceğini düşünenlerle veli toplantılarında gerekli görüşmeler yapılarak okuma becerisinin diğer derslerdeki akademik başarıyı artıran bir yönünün olduğuna ilişkin değerlendirmeler aktarılmıştır.

Sonuç ve Öneri

Sonuç olarak gözlem ve öğrenci görüşlerine dair verilere bir bütün olarak bakıldığında okuma kültürü bağlamında öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma ve öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmeye yönelik yürütülen etkinlikler, öğrencilerin gelişimini olumlu anlamda etkilediği gibi okumaya dair yeni bir kültürlenme süreciyle de öğrencilere çeşitli kazanımlar sağlamıştır. Öğretmen, öğrenci ve velilerin sürece dâhil olmuş olmaları da etkinliğin birçok paydadan beslenmesine ve sürecin bir bütün olarak değerlendirilmesine katkıda bulunmuştur. Çalışma kapsamında uygulanan etkinliklerin okuma kültürü edindirmede önemli etkisinin olduğu belirlenmiş ancak okuma kültürü kazanmanın temel yöntemi okumayı hayatın merkezine koymaktır.

Söz konusu çalışmanın verileri, 21 öğrencilik okuma grubundan seçilen 9 öğrenciden alınan gözlem ve görüşme verileri ile sınırlıdır. Elde edilen sonuçlar bu sınırlılıkla değerlendirilmiş ve sonuçlara dair öneriler de yine aynı sınırlılıklar çerçevesinde dile getirilmiştir. Farklı öğrencilerden oluşan yeni kitap okuma ve değerlendirme gruplarıyla halkanın genişletilip etkinliğin yürütülmesi, araştırmacıların daha objektif ve genellenebilir değerlendirmeler yapabilmelerine olanak tanıyabilir.

İzin ve Katkı Bildirimleri

Etik Kurul İzni: Çalışmaya yönelik etik kurul izni Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun 26.02.2021 tarihli 01-18 sayılı kararıyla alınmıştır.

Yazarlık Katkısı: Yazarlar katkılarını şu şekilde beyan etmişlerdir.

İ. Şeref: Fikir / Kavram, Kavramsal arka plan, Metodoloji, Veri analizi, Veri görselleştirme, Yazım, Değerlendirme ve İnceleme

M. Şahin: Kavramsal arka plan, Veri toplama, Veri analizi, Veri görselleştirme, Yazım, Değerlendirme ve İnceleme

Kaynakça

- Akbulut, S., Özdemir, E. E. ve Çıvğın, H. (2017). Ortaokul öğrencilerinin kitap ve okumak kavramları üzerine metaforik algıları. *Turkish Journal of Primary Education*, 2(1), 30-43.
- Altunbay, M. ve Uslu Üstten, A. (2020). Okuma kültürünün bir göstergesi olarak kitaplık ve kütüphane kullanımı üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 916-930.
- Altunkaya, H. ve Doğar, B. (2018, 13-15 Eylül). Öğretmen adaylarının kitap okuma kültürü [Bildiri]. *II. Uluslararası Eğitim Araştırmaları ve Öğretmen Eğitimi Kongresi, Aydın, Türkiye*. https://www.researchgate.net/publication/332107699_Ogretmen_Adaylarinin_Kitap_Okuma_Kulturu_Book_Reading_Culture_of_the_Teacher_Candidates
- Arıcı, A. F. (2008). Okumayı niye sevmiyoruz? Üniversite öğrencileri ile mülakatlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 91-100.
- Arslan, Y., Çelik, Z. ve Çelik, E. (2009). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(26), 113-124.

- Ayyıldız, M., Bozkurt, Ü. ve Canlı, S. (2006). Okuma kültürü üzerine bir araştırma. *Millî Eğitim Dergisi*, 34(169), 1-14.
- Baki, Y. ve Gökçe, B. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma kültürü düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Language Education and Research*, 6(2), 353-375.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma-yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Baçoğul, A. D. (2018). *Türkçe öğretmenlerinin ve önerdikleri kitapların söylemleri bağlamında okuma kültürü anlayışı: Bir durum çalışması* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Batur, Z., Gülveren, H. ve Bek, H. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma: Uşak Eğitim Fakültesi örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 32-49.
- Behrman, C. (2004). The culture of reading in a public school: Ethnography, service-learning, and undergraduate researchers. *PennMuseum: Expedition Magazine*, 46(3), 22-28. <https://www.penn.museum/documents/publications/expedition/PDFs/46-3/The%20Culture.pdf>
- Bektaş, M., Okur, A. ve Karadağ, B. (2014). İlkokul ve ortaokul son sınıf öğrencilerinde metaforik algı olarak kitap. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(2), 154-168.
- Beyhan, A. (2013). Eğitim örgütlerinde eylem araştırması. *Journal of Computer and Education Research*, 1(2), 65-89.
- Bulut, S. (2018). *Okulöncesi eğitim ortamlarında çocuk kitaplarıyla gerçekleştirilen uygulamaların okuma kültürü edindirme bağlamında incelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, E. Ö., Karadeniz Ş. ve Demirel F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çıldır, B. ve Ergün, İ. H. (2020). Okuma kültürü edinmemiş bireylere ilişkin bir anlatı araştırması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 603-621.
- Çıldır, B. ve Ergün, İ. H. (2020). Okuma kültürü edinmemiş bireylere ilişkin bir anlatı araştırması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 603-621.
- Çocuk Vakfı. (2006, 4 Eylül). *Türkiye gerçeği: Okumama alışkanlığı. Türkiye'nin okuma alışkanlığı karnesi*. https://cocukvakfi.org.tr/wp-content/dosya/raporlar/13_okuma_aliskanligi_karnesi2006.pdf
- Dengiz, A. Ş. ve Yılmaz, B. (2007). 2004 İlköğretim Programı'nda okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Bilgi Dünyası*, 8(2), 203-229.
- Geçgel, H. ve Burgul, F. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin okuma ilgi alanları: Çanakkale örneği. *TUBAV Bilim Dergisi*, 2(3), 341-353.
- Gömlüksiz, M. N. (2004). Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi (Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-21.
- İleri, A. (2017). Okuma kültürü ve okul kütüphaneleri raporu 2017/okul kütüphanecileri derneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(2), 259-262.
- İnce Samur, A. Ö. (2014). *Bireye okuma kültürü edindirme izlencesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kahyaoglu, M. (2011). Çevre konularıyla ilgili kitap okumaya yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *İlköğretim Online*, 10(3), 1056-1065.
- Karadağ, Ö. (2013). Okuma kültürüne katkıları bakımından Türkçe ders kitaplarının resimlemeleri (illüstrasyonları). *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(2), 84-93.

- Karadeniz, Ş ve Yılmaz, B. (2017). Ankara'daki halk kütüphanecilerinin okuma alışkanlığı üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(2), 223-244.
- Karagöz, B. (2017). Eğitimciler ve çocuk yazarlarının görüşleri bağlamında ortaokul öğrencileri ne okumalı?-Bir liste önerisi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 60, 705-726.
- Körkuyu, A. S. (2014). *Okuma kültürü edindirme sürecini etkileyen temel değişkenlerin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kuş, Z. ve Türkyılmaz, M. (2010). Sosyal bilgiler ve Türkçe öğretmeni adaylarının okuma durumları: (İlgi, alışkanlık ve okuma stratejilerini kullanım düzeyleri). *Türk Kütüphaneciliği*, 24(1), 11-32.
- Kuşdemir, Y., Bulut, P. ve Uzun, E. B. (2020). Okuma kültürü üzerine bir inceleme: Öğretmen adayları örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8(21), 74-95.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2011, 19 Nisan). *Türkiye Okuma Kültürü Haritası araştırması sonuçları*. <https://kygm.ktb.gov.tr/TR-36/turkiye-okuma-kulturu-haritasi-arastirmasi-sonuclari-ac-.html>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd. Ed.). USA: SAGE Publication
- Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014, 26 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 29072). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140726-4.htm>
- Okuyay Platformu. (2019). *Türkiye okuma kültürü araştırması*. <http://okuyayplatformu.com/>
- Öztürk, B. (2020). Okuma kültürü oluşturmada çocukların edebiyat çevresini genişletmeye yönelik uygulamalar: İngiltere örneği. *Kastamonu Education Journal*, 28(5), 2112-2124. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.787822>
- Polat, A. (2019). *Türkçe öğretmenlerinin okuma kültürü konusundaki hizmetiçi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Saltık, O. (2018). Okuma kültürü edindirme sürecinde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliği üzerine öğretmen görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 281-296.
- Saracaloğlu, A. S., Yenice, N. ve Karasakaloğlu, N. (2009). Öğretmen adaylarının iletişim ve problem çözme becerileri ile okuma ilgi ve alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 167-185.
- Sever, S., Karagül, S. ve Doğan Güldenoğlu, B. N. (2017). Öğretmenlerin okuma kültürü düzeyleri ile kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 47-69.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 30-39.
- Telli, A. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin okuma güdülenmeleri ile ebeveynlerinin eğitim düzeyi ve okuma kültürü görünümüleri arasındaki ilişki üzerine bir inceleme* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Ünlü, S. (2019). *Okuma kültürü edindirme sürecine Türkçe öğretmenlerinin etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.